

Трансформация на иглолистните култури в долния лесорастителен пояс

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ – заместник-директор на РДГ – Благоевград

Състоянието на изкуствените иглолистни култури в долния лесорастителен пояс, създадени през втората половина на миналия век, е обект на все повече дискусии. Поставят се въпроси, свързани с устойчивостта им и възможностите за замяна с естествени насаждения. Всичко това наложи в нормативната уредба да се въведе специален раздел, в който са регламентирани сечите за трансформация.

Този въпрос става все по-актуален с напредването на възрастта на изкуствените иглолистни гори и извеждането на отгледните сечи. Погрешно е да се мисли, че трансформацията ще се случи в рамките на 10 – 20, та дори и 50 години. Трябва да се има предвид, че това е процес, който ще продължи много дълго, и успехът му зависи от активната лесовъдска намеса. Трансформирването на иглолистните култури е започнало още с тяхното създаване. Периодичните щети от абиотични и биотични фактори са отговор на условията на средата срещу несъответствието между екосистемата и засадените видове. Примери за това са периодичните снеголоми и последвалите каламитети от корояди, които предизвикват сериозни природни нарушения в иглолистните култури. Така се отварят пространства, в които протичат възобновителни процеси.

Успешната трансформация означава не само възстановяване на някаква растителност на мястото на иглолистните култури. Успех се постига и като се създаде гора, която не само съответства като видов състав на екологичните условия, но и такава, която има състав от дървесни видове със стопанско значение, със семенен произход и с качество на стъблата. Всичко това, наред със специалните функции на го-

рата, гарантира производство на дървесина с икономическо значение.

Когато се говори за трансформация на изкуствените иглолистни култури, най-често се коментира въпросът с вида и интензивността на сечта, която да се приложи. Не се отчита фактът, че при промяна на произхода и състава на гората на първо място стои въпросът с възобновяването и укрепването на видовете от бъдещата гора. Гори от бял и черен бор са пионерни съобщества и появата на нови видове е процес, който е започнал още след извеждане на първите отгледни сечи. Настъпването на широколистните видове под склопа протича през целия живот на културите и съставът на бъдещата гора зависи от този процес. Трябва да си дадем ясна сметка, че замяна на изкуствени насаждения с храстови съобщества на мъждрян, келяв габър и други видове е недопустимо. Лесовъдската работа в долната лесорастителна зона е свързана с направляване на възобновяването и конкуренцията между много дървесни и храстови видове. Всеки от тях притежава собствена репродуктивна стратегия, която му позволява да разширява или ограничава своето разпространение при различни условия. Постигането на желан бъдещ състав при трансформация на културите изисква добро познаване на биологията и екологията на всички видове като гаранция за адекватни лесовъдски намеси.

Във всички случаи преди вземане на решение за премахване на иглолистни дървета трябва да бъде осигурено надеждно възобновяване с ценни от стопанска гледна точка дървесни видове. Недопустимо и нежелателно е да се преминава към водене на възобновителни сечи при наличие на подлесен етаж от келяв габър, леска,

мъждрян или други храстови видове. Това води до превръщане на производителни горски в храстови растителни съобщества. Основната лесовъдска работа при трансформациите няма да бъде извеждането на възобновителните сечи, а отгледните сечи без материален добив, които трябва да регулират бъдещия видосъстав. Те трябва да се провеждат систематично във всички фази на развитие и стопанисване на иглолистните култури.

Вече има много площи със загинали по една или друга причина иглолистни култури. Много е важно да се направи оценка на това, което се случва впоследствие – какви са резултатите, какви са получените насаждения, може ли да се разчита на тях за поддържане на продуктивността на горите. Голяма част от иглолистните култури са създадени след реконструкции на широколистни гори. Много от тези иглолистни, които се намират в лошо състояние, са възникнали точно по този начин. Реконструкцията като система от лесовъдски мероприятия беше отменена преди 15 години, но е добре да се знае, че това стана при сериозна съпротива на част от лесовъдската колегия. През изминалите 15 години имаше сериозни поражения от биотични и абиотични фактори, които доведоха до влошаване на състоянието на културите – каламитети от корояди, снеголоми, засягащи хиляди хектари, съхнене по черния бор. Всичко това показва, че е взето

правилно решение.

Основното при провеждане на реконструкциите беше голата сеч, с която бързо се усвояваше наличният дървесен запас. Залесяванията и отглежданията след сечи в горите за реконструкция са сериозна инвестиция. Създаването на култури след сечите за реконструкция е резултат от систематична и целенасочена работа по отглеждане на новосъздадените насаждения 10 години след залесяването им. Всичко това е извършвано от специализирани бригади, съставени от добре обучени работници.

Положението с трансформациите е аналогично. Имаме най-често подмяна на дървесния вид и възобновяване с естествени за съответните условия видове, които включват както дървесни, така и много агресивни храстови видове с приспособления за бързо вегетативно размножаване и много бързо заемане на отворените пространства.

За да се постигне успешно целта при трансформациите, а именно създаване на продуктивни насаждения от дървесни видове със стопанско значение, отгледните сечи за регулиране на състава и произхода ще имат най-голямо значение. Преди да се преминава мащабно към извършване на такива дейности, трябва да е налице осигурен работен капацитет – технологичен и човешки, с който може да се извършат тези дейности. Да

Култура от черен бор

се създаде надеждна система за мониторинг на целия процес на трансформацията и своевременна реакция при наличие на негативни тенденции по отношение на поставената предварително цел – видов състав, качествена структура, жизненост на възобновителния потенциал. Необходимо е да се следи за запазването на защитните и други екологични функции при формирането на новите насаждения.

Тук отново възниква въпросът с липсата на проследяемост, породена от промяна на обозначенията и границите на подотделите. Всичко се губи в осредняването на данните и прехвърлянето на площи от един стопански клас в друг и от една група гори в други. **На пръв поглед лесна задача – да проследиш постигането на целите с извършените стопански мероприятия, се оказва невъзможна в размитата информация на таблиците в лесоустройствените проекти.**

Трансформациите в иглолистните култури са започнали отдавна. Голямото предизвикателство не е да усвоим бързо наличните дървостои, а да създадем устойчиви и продуктивни гори. Защитата на почвата от ерозия и ограничаването на ерозионните заплахи ще изисква на места и изграждането на противоерозионни съоръжения и укрепяване на терена. Това показва, че трансформацията не трябва да бъде ускорен процес. Пътят минава през ясно формулирани цели, добре планирани и съгласувани действия, както и непрекъснато проследяване на протичащите процеси от добре обучени специалисти.